अहङ्कारी मशकः

बाल मोदिनी

• दिवाकर षडङ्गी

अधुना देशे सर्वत्र मशकानां पीडा अस्ति । ते च मशकाः जनानां रक्तं पिबन्तः तेषु ज्वरादिरोगं जनयन्ति । मानवाः अपि तेषां विनाशार्थं बहून् उपायान् कुर्वन्ति । चपेटिकाभिः विषाक्तधूमैः वा बहवः मशकाः तैः मार्यन्ते ।

कदाचित् कश्चित् मशकः एवं चिन्तितवान् - ईदृश्यां स्थितौ अहं कति दिवसान् यावत् जीवितुं शक्ष्यामि ? कदाचित् कस्यचित् चपेटिकया विषाक्तधूमेन वा मरणं प्राप्स्यामि । अतः जनानां मध्ये वासापेक्षया अरण्यवासः एव वरम्' इति । एवं विचिन्त्य सः वनम् अगच्छत् ।

ततः सः मशकः वने वसन् वनवासिनां पशूनां रक्तं पीत्वा आनन्देन जीवति । परं तस्य खलबुद्धिः कदापि तं न त्यजति । विनाकारणं सः कस्यचित् कर्णयोः कस्यचित् नासिकारन्ध्रे वा प्रविश्य तान् पशून् विचलितान् करोति । कोऽपि पशुः तस्य कामपि हानिं कर्तुम् असमर्थः । यतः पशूनां समीपे चपेटिका विषाक्तधूमः मशकारिः वा नासीत् । अतः पशवः तस्य अत्याचारेण अतीव सन्त्रस्ताः अभवन् ।

अनन्तरं सर्वे पशवः मिलित्वा मशकस्य अत्याचारविषये सिंहं निवेदितवन्तः । सिंहः अवदत् - ''अयि पशवः ! मशकः पशुः न, सः क्षुद्रकीटः एव । तस्य शासनाय अहं किं करिष्यामि, भवन्तः गजस्य समीपं गच्छन्तु । तं निवेदयन्तु'' इति । पशवः गजं निवेदितवन्तः । गजः अवदत् - ''भवतु । भवन्तः गच्छन्तु । अहं नूनं किमपि करिष्यामि'' इति ।

एतत् श्रुत्वा पशवः आनन्देन गच्छन्तः परस्परम् अवदन् - ''एषः मशकः नूनं मरिष्यति'' इति ।

मशकः तत् श्रुत्वा तान् अवदत् - ''अरे मूर्खाः ! गजः शरीरेण सबलोऽपि कौशलेन ऊनः । अतः सः सर्वदा सिंहात् पराजितः भवति । यत्र सिंहः स्वस्य असमर्थतां प्रकाशयति तत्र गजः किं कर्तुं शक्नोति ? अतः मम वचनं शृण्वन्तु । भवन्तः मां शरणम् आगच्छन्तु । प्रतिदिनं भवत्सु अन्यतमः मम रुधिरपिपासां पूरयतु । तदा अहम् अन्यान् न पीडयामि । मम उदरपूर्तिः भविष्यति, भवतां सुखावस्थानम् अपि भविष्यति'' इति ।

तत् श्रुत्वा शृगालः अवदत् - ''भवतु, भवान् प्रथमतः गजस्य कोपात् मुक्तः सन् आगच्छतु । ततः वयं भवतः उपदेशं ग्रहीष्यामः'' इति । मशकः तत् अङ्गीकृत्य ततः गजस्य समीपम् अगच्छत् ।

गजः निर्झरस्य पार्श्वे सुप्तः असीत् । मशकः तस्य कर्णगह्वरं प्राविशत् । सपदि गजस्य निद्राभङ्गः जातः । मशकः तं दष्टवान् । रक्तं च पीतवान् । गजः कथमपि मशकं निवारयितुं शक्तः न अभवत् । सः विचलितः भूत्वा मस्तकं चालयन् बृंहणम् अकरोत् । अत्रान्तरे मशकः तस्य कर्णात् बहिः आगत्य अवदत् - ''भोः गज ! मम पराक्रमं दृष्टवान् किम् ? अहम् आकरेण क्षुद्रः अपि भवतः अपि बलीयान्'' इति । गजः तत् अङ्गीकृत्य मौनेन अतिष्ठत् ।

ततः परं पशवः तत्र आगताः । तैः पृष्टः गजः स्वस्य अक्षमतां प्रकाशितवान् । तदा पशवः मशकम्

अवदन् - ''भोः मशक ! अस्माभिः ज्ञातं यत् अस्मिन् वने भवान् एव बलवत्तमः इति । अतः वयं भवतः आदेशं स्वीकुर्मः । अद्यप्रभृति प्रतिदिनम् एकैकः पशुः आगत्य भवते रक्तं दास्यति । भवान् अत्रैव लतागुल्मपरिपूर्णे कुञ्जे आनन्देन तिष्ठतु'' इति । एवम् उक्त्वा सर्वे गताः ।

तत्र गमनस्य प्रथमः पर्यायः कस्यचित् कच्छपस्य आसीत् । सः कच्छपः सावधानेन गत्वा लताकुञ्जस्य पुरतः स्थित्वा अवदत् - ''मशकमहाशय ! अद्य मम पृष्ठे सुखम् उपविश्य यथेच्छं रक्तं पिबतु । अहम् अत्र शये'' इति । ततः सः हस्तपादोदरादीन् भूमौ संलग्नान् कृत्वा शयनम् अकरोत् ।

मशकः कच्छपस्य पृष्ठोपरि उपविश्य दन्ताघातं कर्तुं प्रयत्नम् अकरोत् । परं तस्य दन्ताः कच्छपस्य पृष्ठं भेत्तुम् असमर्थाः अभवन् । मशकः अचिन्तयत् - 'एतादृशं सुदृढं शरीरं कुत्रापि न दृष्टम् । कथम् अस्य रक्तं पास्यामि ?' इति ।

तदा कच्छपः - ''भोः मशकभ्रातः ! किम् अभवत् ? कथं रक्तं न पिबति ? मम पृष्ठमांसं भेत्तुम् असमर्थः किं भवान् ? भवतु, मम मुखमांसम् अतीव कोमलम् । अधुना अहं मुखम् उद्घाटयामि । भवान् मम मुखं प्रविश्य यथेच्छं रक्तं पिबतु'' इति उक्त्वा स्वमुखं विशालतया उद्घाट्य अतिष्ठत् ।

मशकः अतीव व्यग्रः सन् कच्छपस्य मुखं प्राविशत् । कच्छपः सद्यः एव मुखं पिधाय मशकम् उदराभ्यन्तरम् अगमयत् । अहङ्कारी मशकः उचितं दण्डनं प्राप्नोत् ।

❑❑